

Maslina u umjetnosti

Olive trees in the art

Ivo Miljković

SAŽETAK

U članku se iznosi kratak osvrt o malini koja je zaokupljala pozornost umjetnika: pjesnika, kipara i slikara kroz od davnih vremena do danas.

Ključne riječi: maslina, poezija, kiparstvo, slikarstvo.

ABSTRACT

In this paper author presents brief review of olive trees in the art: poetry, sculpture, and painting.

Key words: Olive trees, poetry, sculpture, painting

Umjetnost je trajna pratilja čovjekovih potreba od prvih proplamsaja civilizacije. Ona je važna kao „znamen života“, kao sredstvo da čovjeka dovede u sklad sa svijetom oko njega. Značenje umjetnosti ne može se svesti na jednu formulu. Ono je vrlo obuhvatno. Umjetnost je uvijek čuvala i uzdizala vlastitu spoznajnu funkciju (a ne samo ukrasnu) i postavila osnove teocentričnog i antropocentričnog pogleda na svijet u kojem je bila posrednikom između predmeta i senzibilnosti. Uvijek je umjetnost imala, i još uvijek ima, za zadatak da odražava situacije koje polaze iz društva. Maslina je od antičkih vremena bila i ostala veliki simbol ljepote i snage osjetnih i umnih dosega, pa je prisutna u svim granama ljudske umjetnosti.

MASLINA U POEZIJI

„Poezija je potrebna - samo ne znam zbog čega“ rekao je Jean Cocteau. Potrebna je jer u čitaoca budi: sjećanje, emocije, sugestije, proširenje mašte ushićenje duše, zatim jača snagu poimanja: lijepog, ugodnog i važnog. Pjesme o maslini, kao simbolu mudrosti, slave i pobjede, nalazimo u Homerskim pjevanjima, kao najstarijim sačuvanim djelima helenske književnosti. Pjesnici drevnog Rimskog carstva opjevali su maslinu kao simbol: svetosti, postojanosti, mira, snage i bogatstva. Među njima se ističe Marko Valerije Marcijal, pjesnik i najveći pisac epigrama svog vremena. Tijekom stoljeća maslina u poeziji ima istaknuto mjesto. U hrvatskoj književnosti napisali su najljepše pjesme naši

najbolji pjesnici: Tin Ujević, Vladimir Nazor, Vesna Parun, Dragutin Tadijanović, Nikola Miličević i drugi.

U Veličanstvenoj maslini Ujević s posebnim zanosom pjeva o tom slavnom stablu.

*Nju su primili mudraci i umni,
pa je redom pohodila otoke i lazurne žale.
Maslina je bila tiha i dostojna slična duvni,
a vjetri morski zgrbili su stabljike pale*

O maslinovu časnom ulju uljudbe Ujević se posebno osvrće na ritual pomazanja.

*Ona je posadila najbolji plod, ulje
časno ulje za sva viteška pomazanja,
balzam koji razblažuje raspaljene žulje
znak što se na čelo piše, mast priznanja.*

Nazora maslina vraća u sjećanje na djetinjstvo. Kao prirodoslovac pjesnik dobro zapaža i ističe da maslina dolazi iznad vinograda. Vinogradi su u poljima, gdje su duboka i plodna tla, a maslina na obodima polja na plićim dreniranim tlima, koja joj bolje odgovaraju, a osvrće se i na grčku legendu o postanku masline i maslinova ulja, koje osvjetljava.

Maslina

*Vinograd moga je oca ovjenčan vijencem
Maslina - Pod njima ja sam vrućijem vjetrom,
Grožđe dok zrijalo i pjev cvrčka šibao uzduh,
Gledao u zanosu svijetle vizije, što ih je podne
Pred očima stvaralo mojim.*

*Veliku, strogu i mirnu iz maslinika se dižuć
K vedrome svodu, bez štita, bez koplja i kacige sjajne
Vidio Palos Atenu
Ona je nosila žižak na dlanu, Plodova zrelih
Ubra pregršt pa saže sok njihov na suhu stijenu
I ruku do sunca dignu i užga tu malenu sv'jeću.
Gori na mojem stolu.*

Vesna Parun u zbirci pjesama „Crna maslina“ s velikom osjećajnošću i zanosom pjeva o maslinama. U pjesmi „Maslinov gaj“ osjeća se ljepota krajolika, u pjesmi „Stablo“ pjesnikinja se divi stablu masline, a u pjesmi „Masline stare“ vidi ih kako su strpljive, trpeće i spokojne u svom krajobrazu.

Maslinov gaj

*Ne znam jeli me odveo glas ptica
ili cvrkut istočnog vjetra
jednom kasno u gaj maslinov,
gdje u sjeni krošanja rasutih
još ležaše mirni odsjev dana.*

Stablo

*Rekao si budi stablo,
I bijah stablo.
Rekao si
budi plaha.
Rekao si budi vjerna.
I ja čekah.
Onda si ušutio.
A stablo je još tu.
I ne usudi se zatreptati lišćem.*

Masline stare

*Masline stare poput starih žena
Što stoje tako na vjetru i suši.
O masline iz biblijskih vremena,
Masline s mirom pobožnim u duši
Masline, kćeri mora, pogrbljene,
Sva patnja ljudska slegla se u njima.
One su trudne, izrasle iz stijena,
Kolijevka sunca, ležaj vjetrovima.
(...) Masline vi ste skamanjeni ljudi
i otvrdnule žalosti i brige
Iz pozlaćenih ulja vaših grudi
toči se život ko iz drevne knjige.*

Veliki hrvatski pjesnik Viktor Vida, kao prognanik u olovnim vremenima hrvatske povijesti poslije Drugog svjetskog rata, u srcu je ponio ljubav prema domovini i zavičaju. U dalekom Buenos Airesu. u zbirci pjesama „Svemir osobe“ maslina je ostala kao sjaj drage mu domovine Hrvatske.

Maslina

*(...) Nisam nosio mača u tvoj gaj,
već sam na kamenu tuđem
duge zore izvikivao kao ćuk
tvoje ime, moja zemljo.*

Dragutin Tadijanović se također oduševljava krajolikom u kojem su stare masline.

Snove sniju stari maslinici

*Snove sniju stari maslinici;
Zelene se rodni vinogradi:
Žarko sunce žeže sa visine
Kamen tvrd i zelene doline.*

Pjesnik Nikola Miličević pjeva o jedinstvu Dalmacije i masline.

Putovanje Dalmacijom

*Ovo je kamen, ovo je moja zemlja.
Ovo je stara tvrda hrvatska zemlja.
Bor i maslina, spokoj i pusta zemlja.*

MASLINA U KIPARSTVU I SLIKARSTVU

Stari Grci su maslinu smatrali svetim drvetom, pa su od nje pravili kipove kao zavjetne darove. Veliki kipar Fidija izradio je veliki kip boga Zeusa od drva masline, zlata i slonove kosti, koji na glavi drži krunu od masline. Prema Herodotu u doba izgradnje grada Delfi, za vrijeme vladavine Pizija, izrađene su statue Damija i Ausesija od masline sa Akropole. Od Isusove masline u Getsemanskom vrtu izrađeno je više manjih zavjetnih kipova među kojima

spominjemo Santo babino, koji se štuje u Rimu. Maslina je u slikarstvu kao vizualna poezija. Brojni su motivi s maslinom, Nalazimo je na vazama starih Grka, na vratima hrama Minotaur, na freskama i mozaicima i reljefima u grčkim i rimskim građevinama, a posebno u crkvama.

Slika 1 Berba maslina, motiv na antičkoj vazi

Slika 2 Dijana u lovu - mozaik

Renesanso slikarstvo obiluje motivima s maslinom. Gotovo da i nema slikarskog majstora iz tog vremena koji nije ovjekovječio maslinu. Maslina je motiv u djelima velikih hrvatskih slikara: Celestina Medovića, Ljuba Babića, Jerolima Miše, Ingnata Joba, Maksimiljana Vanke, Mladena Veže, Cate Dujšin Ribar, Zdenka Velčića i brojnih drugih. Ona je čest motiv i nadahnuće velikim u svijetu proslavljenim slikarima kao što su: Vincent Van Gogh, Pablo Pikaso, Georges Braque i drugi. Donosi se nasumce proveden izbor nekoliko reprezentativnih slika velikih majstora. Slike same najbolje govore, pa im nije potreban komentar. Naš najveći slikar Celestin Medović u ranoj fazi svog umjetničkog stvaralaštva imao je često kao motiv maslinu. Iz ranog razdoblja potječe prekrasna slika Maslinici Umbrije, iz kasnijeg razdoblja je među lijepim Maslinik na Pelješcu.

Slika 3 Celestin Medović: Pejzaž iz Postupa

Slika 4 Ljubo Babić: Morska obala s maslinama

Slika 5 Jerolim Miše: Pod maslinom

Slika 6 Mladen Veža: Plava maslina

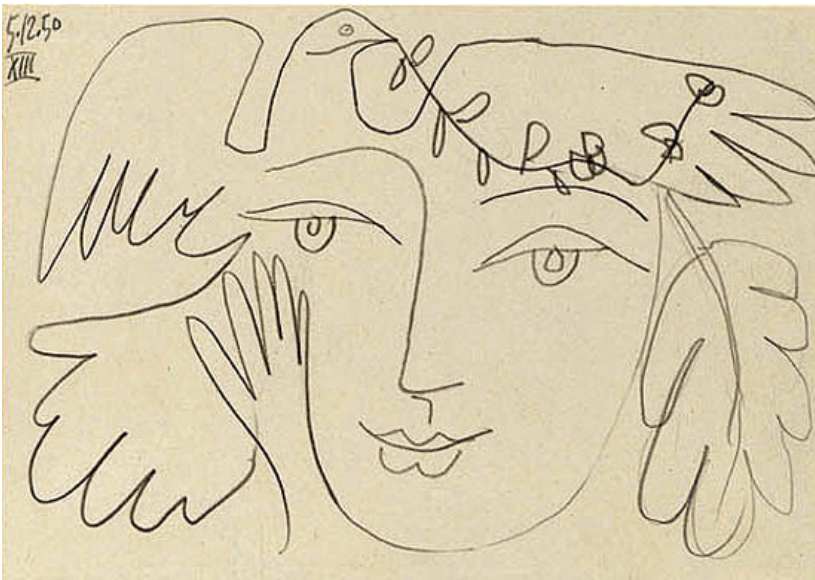
Slika 7 Mladen Veža: Stara maslina

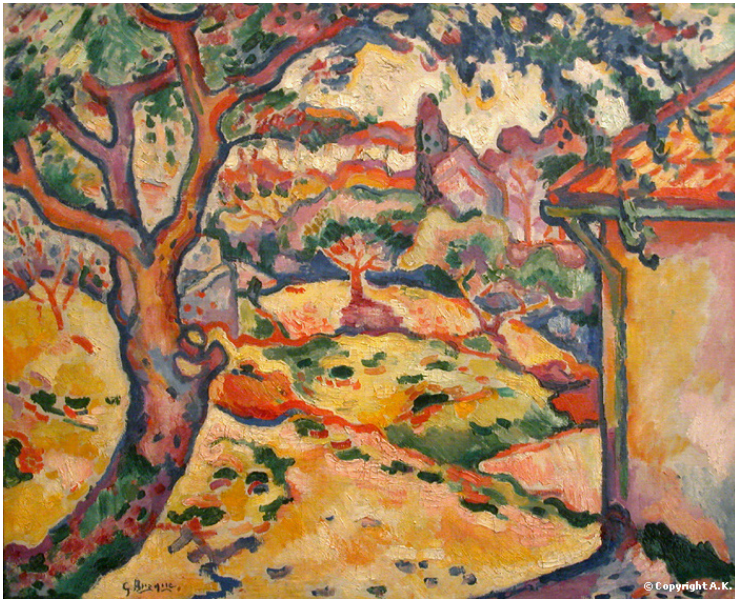
Slika 8 Cata Dujšin Ribar: Šipan

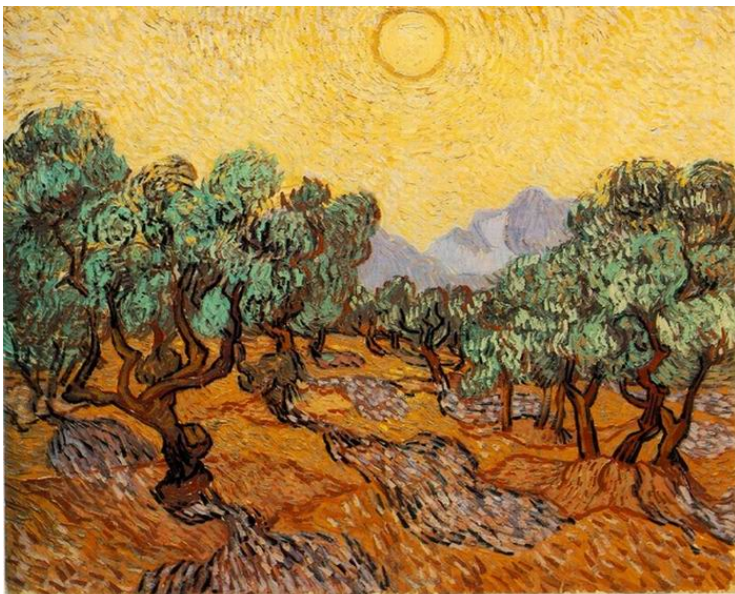
Slika 9 Zdenko Velčić: Maslina

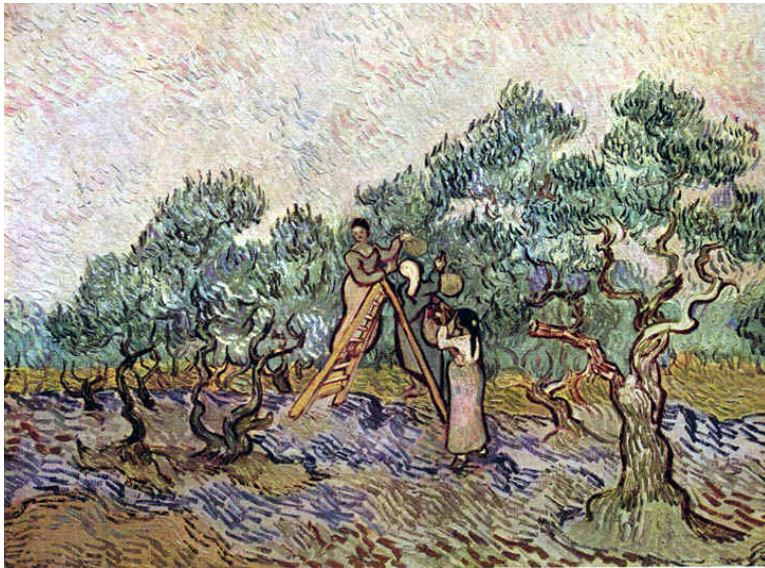
Slika 10 Pablo Pikaso: Golubica s maslinovom grančicom

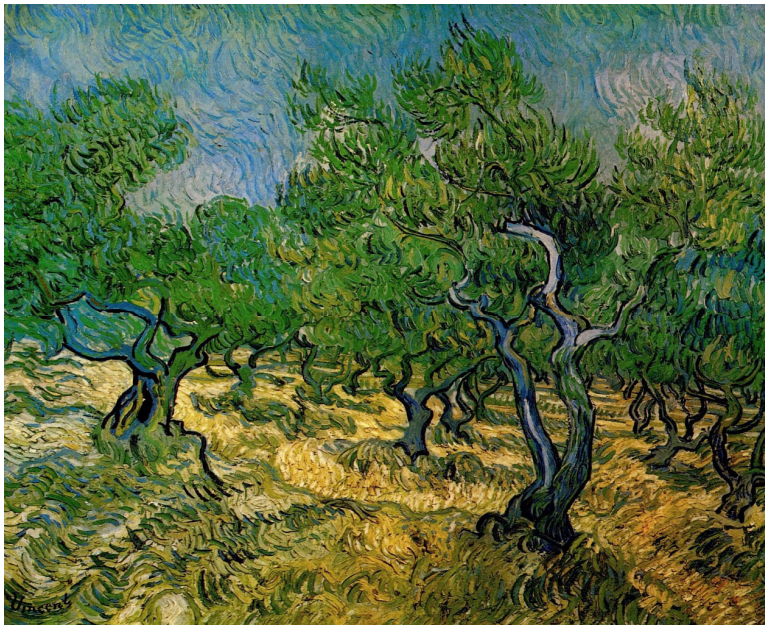
Slika 11 Georges Braques: Drvo masline

Slika 12 Vincent Van Gogh: Masline u suncu

Slika 13 Vincent Van Gogh: Berba maslina

Slika 14 Vincent Van Gogh: Uzgoj maslina

Adresa autora - Author's address

Prof. dr. sc. Ivo Miljković
10 000 Zagreb,
Čazmanska 2